

**KOMENTARAI PRIE 2010 M. SPINTER TYRIMO
„KŪRINIŲ ATGAMINIMO ASMENINIAIS TIKSLAIS MASTAS LIETUVOJE“**

2010 m. kovo 15 d.

Prie šiuo metu svarstomo ATGTĮ 20 ir 23 str. pakeitimo projekto pridėtoje derinimo pažymoje matyti, kokias pastabas išsakė visos suinteresuotosios pusės, į kurias iš jų buvo atsižvelgta ir į kokias neatsižvelgta. Vertinant ATGTĮ projektą, labai dažnai buvo išsakoma pastaba, kad nėra atlikto visuomenės tyrimo tam tikrais kūrybinių atgaminimo asmeniniais tikslais aspektais, o visi ankstesni tyrimai dažnai neatspindi objektyvios tiesos. Būtent tai dažnai lemdavo esminius darbo grupėje kylančius nesutarimus, kurie, kaip jau minėjau, įtraukti į ATGTĮ projekto derinimo pažymą.

2010 m. sausio – vasario mėnesiais LATGA-A, AGATA ir LR Kultūros ministerijos iniciatyva buvo atliktas visuomenės tyrimas, kuris puikiai atspindi kūrybinių atgaminimo asmeniniais tikslais Lietuvoje mastą, pokyčius ir tendencijas bei atsako į įstatymo projekto darbo grupėje iškilusias pastabas ir klausimus.

Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie LR Vyriausybės, asociacija „Žinių ekonomikos forumas“ (ŽEF) bei asociacija „Infobalt“ ne kartą išreiškė pretenzijas, kad iki šiol atlikti visuomenės tyrimai kūrybinių atgaminimo asmeniniais tikslais klausimu neatspindi realaus kopijavimo masto, o ypač neatspindi to, kiek atgaminama legalios ir kiek – piratinės produkcijos. 2010 m. tyrime buvo užduoti labai aiškūs ir atviri klausimai, į kuriuos gauti atsakymai neduoda dviprasinės interpretacijos. **32 % apklaustųjų** kopijavo NE PATIES SUKURTUS garso įrašus, kurių net **49 % parsisiuntė iš legalių šaltinių internete**, 17 % nusikopijavo iš pirktų įrašų, 11 % - iš televizijos transliacijų. Su vaizdo įrašų kopijavimu situacija labai panaši – **iš viso kopijavo 27 % apklaustųjų (iš legalių šaltinių internete – 39 %, iš pirktų įrašų – 17 %, iš televizijos transliacijų – 10 %)**. Nurodyti skaičiai leidžia daryti prielaidą, kad ir anksčiau atlikti visuomenės tyrimai teisingai atspindėjo kūrybinių atgaminimo asmeniniais tikslais Lietuvoje mastą ir pan.

LR Ūkio ministerija iš esmės nors ir pritarė įstatymo projektui, tačiau išsakė pastabą, ar televizoriai su atminties įtaisu ir vaizdo bei garso įrašymo funkcija turi būti įtraukti į apmokestinamos įrangos sąrašą, nes remiantis anksčiau atliktais tyrimais, jie dar mažai naudojami Lietuvoje. 2010 metų tyrimas parodė, kad 11 % kopijuojančių garso įrašus ir 10 % kopijuojančių vaizdo įrašus apklaustųjų tai daro kopijuodami iš televizijos transliacijų. Šie skaičiai, lyginant su 2009 m. tyrimo rezultatais, išaugo atitinkamai 8 ir 6 procentiniais punktais. Tai tiesiogiai susiję su tuo, kad gerėja sąlygos kūrybinių atgaminimui iš televizijos transliacijų, nes

vis daugiau žmonių įsigyja įrenginius su garso ir vaizdo įrašymo funkcija, pvz. anksčiau minėtus televizorius.

Vis dar daug diskusijų kėlė, ar kompensacinis atlyginimas turi būti renkamas nuo kietųjų kompiuterių diskų (tokią pastabą išsakė LR Teisingumo ministerija), nors visi iki šiol atlikti tyrimai rodė, kad kietieji kompiuterių diskai ypač dažnai naudojami atgaminant kūrinius. **2010 metų tyrimo duomenimis į kietuosius kompiuterių diskus atgamina per 40 % respondentų ir tai yra pati populiariausia ir dažniausiai asmeniniam atgaminimui naudojama įranga.** Absurdiška, tačiau ir nuo kitų įrenginių, kurie dažniausiai naudojami kūrinių atgaminimui asmeniniais tikslais, kompensacinis atlyginimas šiuo metu nerenkamas (per 25 % respondentų atgaminimui naudoja USB raktą, atminties korteles, mobiliuosius telefonus). Be to, yra siūlymų neįtraukti jų ir į naująjį įstatymą (pvz., asociacijos „Infobalt“ pastabos).

Taip pat dažnai buvo keliamas klausimas dėl patiriamos žalos masto – ar ji yra pakankama, kad būtų kompensuojama teisių turėtojams už jų kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais. 2010 m. tyrime buvo klausama, kiek garso ir vaizdo kūrinių kopijų respondentai padarė per paskutinį mėnesį. D daugiau nei 370 iš 630 apklaustųjų atsakė, kad per paskutinį mėnesį padarė net iki 10 garso kūrinių kopijų, o daugiau nei 360 iš 530 apklaustųjų atsakė, kad per paskutinį mėnesį padarė net iki 10 vaizdo kūrinių kopijų. Akivaizdu, kad teisių turėtojų patiriama žala yra pakankamai didelė.

Informacinės visuomenės plėtros komitetas, asociacija „Žinių ekonomikos forumas“ (ŽEF), asociacija „Infobalt“ ir keletas kitų institucijų taip pat baiminosi, kad naujų objektų įtraukimas į apmokestinamų prekių sąrašą stipriai paveiks jų paklausą rinkoje. Šių metų tyrime klausta, kaip pasikeis respondentų laikmenų ir įrangos įsigijimo įpročiai, jei minėtos prekės pabrangtų iki 10 %, nors ATGTĮ pakeitimo projekte numatyta, kad naujai įtrauktos laikmenos būtų apmokestintos iki 6 %, o įrenginiai – tik iki 3%. **Į užduotą klausimą 60 % atsakė, kad jų įsigijimo įpročiai tikrai arba greičiausiai nepasikeistų.** Taigi šis projektas reikšmingos įtakos minėtų prekių paklausai neturės.

Taip pat įdomu pažymėti, kad daugiausiai kopijuoja aukščiausio išsimokslinimo ir didžiausias pajamas gaunantys respondentai...

LATGA-A ne vieną kartą į ATGTĮ pakeitimo projektą siūlė įtraukti kompensacinio atlyginimo rinkimą nuo įrenginių, tinkamų kūrinių atgaminimui reprografijos būdu, tačiau visus kartus šis siūlymas buvo atmestas, neatsižvelgiant į tarptautinę praktiką ir motyvuojant, kad nebuvo atlikti tinkami visuomenės tyrimai, kurie atspindėtų, kiek dažnai reprografiniai įrenginiai naudojami kūriniams atgaminti asmeniniais tikslais. 2010 m. tyrimas pateikia pagrindinius atsakymus:

1. 19 % apklaustųjų atsakė, kad per paskutinius 6 mėnesius asmeniniais tikslais kopijavo autorinius kūrinius, tokius kaip ištraukos iš knygų, laikraščių, žurnalų ir pan.

2. 46 % apklaustųjų atsakė, kad minėtus kūrinius dažniausiai kopijuoja DARBE, 38 % kopijuoja namuose, 16 % - mokymo įstaigose. Taip pat didelė dalis naudojami mokamomis paslaugomis.
3. Dažniausiai kūrinių atgaminimui reprografijos būdu naudojami daugiafunkciniai įrenginiai (52 %), kopijuokliai (20 %) ir spausdintuvai (19 %).
4. Net 80 % apklaustųjų atsakė, kad dažniausiai kopijuoja mokslinę, dalykinę literatūrą (pvz. monografijas, vadovėlius, pratybų ir užduočių sąsiuvinius, enciklopedijas ir pan.). Tai akivaizdžiai įrodo, kad leidėjai ir autoriai patiria didelę finansinę žalą dėl kūrinių kopijavimo. Taip pat liūdna, bet reikia paminėti, kad pagal socialines charakteristikas dažniausiai tai daro aukščiausio išsimokslinimo, didesnių pajamų atstovai ir didmiesčių gyventojai.
5. Į klausimą, iš kokių lėšų turėtų būti kompensuojama patiriama žala, respondentų atsakymai pasiskirstė tolygiai – 36 % pasisakė, kad kompensacija turėtų būti mokama iš valstybės biudžeto lėšų, ir dar 36 % pasisakė, kad žalą turėtų atlyginti asmenys (tiek fiziniai, tiek juridiniai), įsigyjantys kopijavimui skirtą įrangą. Akivaizdu, kad kompensavimas biudžeto lėšomis yra neteisingas tų asmenų, kurie nekopijuoja kūrinių asmeniniais tikslais atžvilgiu.

Remiantis UAB Spinter tyrimai atliktu tyrimu,

apibendrinio Rasa Deveikytė

LATGA-A Kūrinių atgaminimo asmeniniais tikslais skyriaus vedėja

Tel.: 85 265 15 76, rasa@latga.lt